

Direction des Jurys de l'enseignement secondaire

Rue Adolphe Lavallée, 1

1080 Bruxelles

<http://www.enseignement.be/jurys>

jurys@cfwb.be

Tél : +32 (0)2 690 85 86

Jury de l'enseignement secondaire supérieur général + technique et artistique de transition - CESS

Langue moderne I : Néerlandais Cycle 2019-2020/2

Articles servant de base à l'évaluation de la compétence orale

NB : les cinq articles doivent être lus et préparés. Deux seront tirés au sort lors de l'examen oral.

1. Toegang tot zorg is een mensenrecht
2. Greta Thunberg : Heldin voor de ene, geestesziek kind voor de andere
3. Succes een kwestie van talent en hard werken ? Vergeet het toeval niet!
4. De impact van kleur op ons dagelijks leven
5. Lezend de toekomst tegemoet

1. TOEGANG TOT ZORG IS EEN MENSENRECHT

door Dr. Fransje Snijders
Medisch Contact - 13 december 2018

Voor kwetsbare groepen schiet de gezondheidszorg tekort

De curatieve gezondheidszorg in Nederland is uitstekend. Toch schiet de zorg soms tekort. Sommige kwetsbare groepen hebben minder toegang tot zorg. En in Nederland leven hoogopgeleide ouderen zeven jaar langer dan ouderen met een lage opleiding. ...

Een groot deel van dit verschil is te verklaren door een andere levensstijl. Burgers goed informeren en adviseren, en dan aannemen dat ze gezonder gaan leven, blijkt niet te werken. Die keuze wordt immers mede bepaald door opleiding, sociaal-economische status en chronische stress. De preventieve gezondheidszorg zou daarom meer toegesneden moeten zijn op bepaalde groepen, rekening houdend met hun achtergrond.

Grondrecht

Gezondheidszorg is een mensenrecht. Dit is in 1948 vastgelegd toen de Verenigde Naties als reactie op de Holocaust de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens aannamen. In 1976 trad het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten in werking, inclusief het recht op gezondheidszorg en in 2002 werd dit in een resolutie door de mensenrechtencommissie van de Verenigde Naties verder uitgewerkt : iedereen heeft recht op de hoogst haalbare gezondheid op basis van een gezondheidszorg die beschikbaar, toegankelijk, aanvaardbaar en van goede kwaliteit is.

1

Elk grondrecht, dus ook het recht op gezondheid, impliceert een overheidsverplichting: respecteren, beschermen en verwezenlijken. In Nederland lijkt dit goed geregeld, maar het recht op preventie en het recht op toegankelijkheid van zorg worden onvoldoende nageleefd. Gezien de grote verschillen tussen bevolkingsgroepen qua gezondheid, gebruik van de gezondheidszorg en het vermogen de juiste keuzes te maken als het gaat om gezondheid, is het belangrijk dat artsen op de hoogte zijn van deze rechten. ...

Artsen hebben in de dagelijkse praktijk te maken met deze mensenrechten. Met enkele voorbeelden zal ik laten zien dat het recht op gezondheidszorg continue aandacht vereist....

Een dakloze man komt aan op de Spoedeisende Hulp met een verwaarloosde diabetische voet. Daklozen vormen een kwetsbare groep en hebben vaak onvoldoende toegang tot zorg. Deze groep wordt steeds groter: in Nederland is het aantal daklozen gestegen van 17 duizend in 2009 naar 31 duizend in 2017. Dit komt vooral doordat steeds meer jongeren met een licht verstandelijke handicap of psychische stoornis dakloos raken. Als daklozen makkelijk toegang zouden hebben tot de gezondheidszorg, was de diabetische voet van deze dakloze man hoogstwaarschijnlijk eerder opgemerkt. Uit onderzoek blijkt dat toegankelijkheid van de medische zorg pas verbetert met een woning. Toegang tot gezondheidszorg is dus verweven met andere mensenrechten.

Een afgewezen asielzoekster die acht maanden zwanger is, komt voor het eerst bij de dokter. Ze heeft geen geldige verblijfsvergunning en wil of kan niet terug naar haar eigen land. Uit angst dat ze zou worden aangegeven, durfde ze niet eerder naar de

dokter. Mensen zonder verblijfsvergunning weten vaak niet dat zij recht hebben op zorg. Daarbij worden vrouwen vaak ongewenst zwanger. Medische zorg is voor hen onvoldoende toegankelijk.

Een jongvolwassene met morbide obesitas heeft hoogstwaarschijnlijk een ongezond eetpatroon en beweegt te weinig. Obesitas komt het meest voor bij laaggeschoolden en leidt tot een verlies van drie levensjaren. Laagopgeleiden hebben moeite om informatie over gezondheid te verkrijgen, te begrijpen en toe te passen. Eén op de negen mensen in Nederland is laaggeletterd; ze vinden gezonde voeding minder belangrijk en te duur; ze ondervinden minder steun van de omgeving om hun eetpatroon te veranderen en lijden vaak aan chronische stress door schulden, verlies van werk en eenzaamheid.

Een kind met autisme en ernstige gedragsstoornissen wacht maandenlang op hulp.... Zelfs een kind met een psychose of een kind dat zelfmoord wil plegen, moet onverantwoord lang wachten op een opname in een jeugd-instelling. ...

In deze vier voorbeelden worden mensenrechten geschonden. De toegankelijkheid van de zorg schiet tekort en er zijn te grote verschillen in gezondheid tussen groepen. De sociaal-economische achtergrond bepaalt mede de kwaliteit van de gezondheidsvaardigheden die nodig zijn om gezond te kunnen blijven. ...

Goed gesprek

Mensenrechten zijn universeel. Ze zijn voor iedereen hetzelfde. Maar patiënten zijn niet allemaal hetzelfde. Het is dus belangrijk dat verschillen in acht worden genomen, om zo het recht op gezondheidszorg voor iedereen te waarborgen. In de spreekkamer moet dus tijd worden vrijgemaakt voor een 'goed gesprek' over de doelen, wensen en waarden van de patiënt en de onderliggende oorzaken van bijvoorbeeld een ongezonde leefstijl. Er moet meer besef komen dat sociaal-economische problemen en een andere culturele achtergrond ziekten kunnen veroorzaken en invloed hebben op het succes van de behandeling. Er is training nodig voor deze persoonsgerichte integrale zorg. Deze training en kennis over mensenrechten binnen de gezondheidszorg zou al in het curriculum moeten plaatsvinden. ...

Macht

Een ander punt van zorg is de tabaks-, alcohol-, levensmiddelen- en geneesmiddelenindustrie die een enorme negatieve invloed op de volksgezondheid heeft en veel macht. ... Artsen die de gevolgen van deze invloed dagelijks zien, zouden meer moeten ageren tegen deze macht. ...

Niet iedereen heeft gelijke toegang tot de zorg. Zorg is niet los te zien van de achtergrond van de patiënt. Opkomen voor de patiënt, rekening houdend met zijn leefomgeving en cultuur is essentieel.

2. GRETA THUNBERG: **HELDIN VOOR DE ENE, GEESTESZIEK KIND VOOR DE ANDERE**

Door Cathy Galle
De Morgen – 24 september 2019

Over de emotionele speech van Greta Thunberg maandag heeft iedereen wel een mening. Voor de ene is de tiener een heldin, voor de andere een geestesziek kind dat best geïnterneerd wordt. Waarom polariseert een 16-jarig meisje zo?

Met een van woede brekende stem en met tranen in de ogen vroeg Greta Thunberg de wereldleiders op de VN-klimaatop in New York maandag wat hen bezielde. "Ik zou hier niet moeten zijn. Ik hoor op school te zitten, aan de andere kant van de oceaan. Jullie hebben mijn dromen en mijn jeugd gestolen met jullie loze woorden."

Haar woorden waren nauwelijks koud of er kwam al een ironische reactie van de Amerikaanse president Donald Trump. "Ze lijkt me een heel gelukkig jong meisje met een schitterende toekomst voor zich. Zo mooi om te zien", tweette hij fijntjes. En Trump was niet de enige die er als de kippen bij was om op de man te spelen en niet op de bal. In een talkshow op Fox News werd de tiener door de conservatieve schrijver Michael Knowles een 'geestesziek' meisje genoemd, dat 'uitgebuit wordt door haar ouders en de internationale linkse beweging'.

Fox News verontschuldigde zich wel meteen voor de uitspraken van Knowles. Maar op sociale media, ook bij ons, zijn gelijkaardige en nog grovere commentaren te lezen. Er zijn uiteraard ook hevige Greta-verdedigers, al lijken die op sociale media vooral in de minderheid. Het meisje roept duidelijk felle reacties op. Een situatie die ook onze Vlaamse Greta, Anuna De Wever, al vaak te beurt viel. Vraag is dus waarom de klimaatmeisjes zoveel weerstand oproepen?

Ligt het aan het klimaatthema op zich? Klimaat zorgt vaak voor hevige discussies tussen zogenaamde believers, die waarschuwen voor rampzalige gevolgen van de klimaatverandering en meteen actie willen, en non-believers, die de eerste groep 'hysterie' verwijten. Of is er meer aan de hand? Het tweede, meent Kristof Titeca, professor ontwikkelingsstudies aan de UAntwerpen. "U moet eens kijken van wie die ronduit agressieve commentaren komen. Het overgrote deel komt van mannen. Zo'n jong meisje als Greta dat de wereldleiders de les spelt, maakt duidelijk dat mannen, zeker witte van middelbare leeftijd, niet meer allesbepalend zijn in de wereld. En dat stoort hen vreselijk. En hoe groter het platform dat meisjes als Greta krijgen, hoe feller de reacties."

We leven in een snel veranderende tijd en bepaalde groepen in de samenleving hebben het daar moeilijk mee, meent professor Titeca. "Traditionele vormen van autoriteit worden meer en meer in vraag gesteld door groepen die vroeger gemarginaliseerd werden. Denk maar aan allerhande minderheden of de MeToo-beweging die nu volop van zich laten horen. Dat zorgt ervoor dat een groep mensen, voornamelijk witte mannen, zich steeds meer terugtrekt in een identitaire bubbel. En in zo'n bubbel kan je feller van je afbijten. Zeker als je dan nog eens een middel hebt, zoals sociale media, waarmee je ongestoord de autoriteit die je zelf nog altijd meent te hebben, kan laten gelden."

Dan is het niet zo ongewoon dat jonge meisjes die een duidelijke mening hebben, die ook verkondigen en niet terugdeinzen om wereldleiders op hun plaats te zetten,

bakken kritiek krijgen. Want in de visie van die groep mannen worden jonge meisjes helemaal niet verondersteld dit soort zaken te verkondigen.

Titeca : "Ze voelen zich te kort gedaan door de veranderingen. Ze kunnen het dan ook niet uitstaan dat het plots jonge meisjes zijn die hen een beetje komen vertellen wat ze moeten doen. En al helemaal niet als zo'n jong meisje dan nog eens asperger, een vorm van autisme, blijkt te hebben."

Bij Greta is het Asperger, bij Anuna wordt verwezen naar haar gender. Twee zaken die door de criticaster als 'niet volgens de norm' gezien worden. Kritiek op hun klimaatboodschap is één ding, maar openlijk op de man spelen is een ander. En die giftige reacties worden dan nog eens gelegitimeerd op verschillende niveaus, meent professor Titeca. "Kijk naar de reactie van Trump. Of naar de manier waarop de N-VA als partij, of mensen als Theo Francken of Rik Torfs mopjes maken daarover. Mopjes die zij onschuldig noemen maar die natuurlijk als een soort hondenfluitje werken voor die bredere achterban, die daar dan direct veel verder mee gaat."

Thunberg zelf relativeert doorgaans wel de kritiek die ze krijgt. "Wanneer haters achter je uiterlijk en je anders-zijn aangaan, dan betekent dat vooral dat ze geen kant meer op kunnen", tweette ze zelf enkele maanden geleden, waarmee ze bedoelde dat de manier waarop ze gebasht wordt, vooral aantoonde dat haar tegenstanders geen echte argumenten hebben om haar klimaatdiscours te counteren.

Dat zou wel eens kloppen, meent sociaal psycholoog Alain Van Hiel (UGent). Want ook de meeste 'bashers' weten diep vanbinnen wel dat het niet goed gaat met ons klimaat en we daar beter iets zouden aan doen. En dat Greta dus op z'n minst een punt heeft. "Maar zelfs al weten we dat wel, we vinden het vooral niet leuk dat iemand ons daar op wijst", meent professor Van Hiel. "Dat is wat we *moral envy*, morele afgunst, noemen. Die richt zich op mensen die overduidelijk goed proberen te doen. Dan kan het wel gebeuren dat je op de boodschapper schiet. Ik merk dat bij mezelf - in lichte mate weliswaar - ook wel eens. Als ik bij een vegetariër ben, kan ik het soms ook niet laten om een steek onder water te geven. Zo van : we gaan toch niet naar een konijnenrestaurant hé. Terwijl ik goed weet dat die persoon eigenlijk applaus verdient omdat hij vlees laat uit milieuoverwegingen."

3. SUCCES EEN KWESTIE VAN TALENT EN HARD WERKEN? **VERGEET HET TOEVAL NIET**

door Tonie Mudde
De Volkskrant – 15 maart 2019

Talent en hard werken, dát zijn de sleutels tot carrièresucces, toch? Hoe wetenschappers patronen ontdekken in de carrières van onder meer topmuzikanten, ceo's en ondernemers. 'Ben ik nu hoogleraar omdat ik zo goed ben? Na mijn onderzoek ben ik daar niet zo zeker meer van.'

Arnout van de Rijt mag graag geld uitdelen aan vreemden. Dan struikt hij over een website als *Kickstarter*, waar ondernemers via crowdfunding financiers zoeken om een product of dienst te lanceren. Een ontwerper die een nieuwe fietsoutfit wil maken, een kunstenaar die oude, beschadigde foto's wil herstellen. Kleine ondernemers die een paar duizend euro zoeken om hun project van de grond te krijgen. Maar is wat ze nastreven *the next big thing* of iets dat tot falen is gedoemd?

Voordat de filantropen van het internet een kans hebben gekregen dit zelf in te schatten, komt ineens uit het niets socioloog Arnout van de Rijt. Als een soort hogere macht met een zak vol dollars, kiest hij tweehonderd van die nog onbekende projecten uit, om de helft ervan totaal willekeurig te trakteren op een donatie. Alsjeblieft, 25 dollar voor je plan om een nieuw type fietsoutfit te maken. Hier, voor je fotoproject, 50 dollar.

Wat de gelukkige ontvangers op dat moment niet weten, is dat ze onderdeel zijn geworden van een wetenschappelijk experiment betaald uit een Amerikaans onderzoeksbudget. Wat doet zo'n eerste mazzeltje met je succesansen? Dat is de onderzoeksvraag die Van de Rijt - destijds onderzoeker bij State University of New York, nu hoogleraar in Utrecht - wil beantwoorden.

Antwoord : zo'n eerste zetje doet veel. De kickstarterprojecten die hij - volstrekt willekeurig - een procent van het streefbedrag schonk, bleken in de weken na de gift beduidend meer donaties binnen te halen dan vergelijkbare projecten die Van de Rijt niet zo'n eerste duw gaf. Zonder zo'n zetje kreeg 39% van de projecten geld van een of meer donateurs, mét zetje steeg het percentage projecten dat een of meerdere volgende geldschietters trok naar 70.

De socioloog testte van achter zijn computer ook zijn invloed op andere werelden, bijvoorbeeld bij mensen die handtekeningen zoeken voor onlinepetities. Van de Rijt deelde dan met studenten willekeurig handtekeningen uit aan petities die ze de moeite waard vonden. Ook volgde hij de carrières van wetenschappers die aan het begin van hun loopbaan nét wel of nét niet een flinke onderzoeksbeurs kregen. En telkens is daar hetzelfde resultaat: een eerste zetje leidt tot een lawine waar je veel profijt van kunt hebben. Van de Rijt : 'De meeste mensen denken dat carrièresucces vooral afhangt van talent en hard werken. Maar uit ons onderzoek blijkt dat het toeval ook een grote rol speelt. Succes kweekt succes, ongeacht hoe verdiend dat eerste succes is.'

Natuurlijk, Van de Rijt wist ook voor aanvang van zijn onderzoek wel dat talent en hard werken niet zaligmakend zijn. Het maakt immers nogal uit of je, zoals hij, de zoon bent van twee afgestudeerde economen of dat je opgroeit in een gezin waar de ouders een uitkering krijgen en een taalachterstand hebben. Maar ook binnen groepen die met

een vergelijkbare start de carrièreladder beklimmen, kan vrouwe Fortuna voor flinke verschillen zorgen. Van de Rijt : 'Ben ik nu hoogleraar omdat ik zo goed ben? Door mijn onderzoeken ben ik daar niet zo zeker van. Tijdens mijn studie kreeg ik een bijbaan als student-assistent bij een hoogleraar. Hij tipte me naar Amerika te gaan om bij een gerenommeerde universiteit onderzoekservaring en contacten op te doen, wat een vliegende start betekende voor mijn wetenschappelijke carrière. Je kon die baan als student-assistent alleen krijgen als je goede cijfers had. Maar ja, er waren wel meer studenten met goede cijfers, dus ik heb óók mazzel gehad.'

In het recentelijk verschenen *De Formule* wijst de Hongaars-Amerikaanse hoogleraar Albert-László Barabási op de beperkingen van hard werk en talent. Barabási omschrijft hoe in veel beroepen - van managers tot kunstenaars - prestaties niet objectief meetbaar zijn. Om succes te krijgen ben je daardoor vaak afhankelijk van een soort juryoordeel van potentiële klanten, van opdrachtgevers, van werkgevers, van collega's. Met andere woorden : je bent pas succesvol als genoeg anderen tegen elkaar zeggen dat jij succesvol bent. Hard werk en talent kunnen daarbij helpen, maar zijn maar een deel van het verhaal.

Barabási noemt in zijn boek een studie van onder meer Princeton University. Proefpersonen luisterden naar onbekende liedjes en gaven die een beoordeling. Sommige liedjes scoorden top, andere middelmatig, weer andere slecht. Wat zou er gebeuren als de proefpersonen - merendeel jonger dan 25 - ook konden zien hoe anderen de nummers waardeerden? En wat als daar de eerder slecht bevonden nummers stiekem door de onderzoekers als juist de populairste werden gemarkeerd? Door de proefkonijnen op het verkeerde been te zetten over de voorkeuren van de andere deelnemers konden de onderzoekers zien hoe groot het effect is van 'achter de meute aanlopen' bij muziekkeuze. Barabási: 'En inderdaad: omkering van de scorelijst was fataal voor de goede nummers, terwijl de slechte erbij gebaat waren.' Alleen uitzonderlijk goed scorende nummers in de controlegroep waren tegen dit sociale mechanisme bestand en wisten een comeback te maken.

6

Later is beter

Iedereen hetzelfde stuk laten spelen, loten wie welke dag moet optreden, dat is de goudeerlijke regel op de onder musici beroemde Koningin Elisabethwedstrijd in België. Toch is er iets vreemds aan de hand, ontdekten onderzoekers van de Vrije Universiteit Brussel bij het analyseren van wedstrijden met identieke regels tussen 1952 en 1991. Wie op de eerste finaledag piano speelt, wint nooit. Op latere finaledagen is de kans op prijs een stuk hoger.

Een van de vermoedelijke oorzaken: juryleden moeten in het begin nog wennen aan het pianostuk, en kunnen prestaties pas later op waarde inschatten.

4. DE IMPACT VAN KLEUR OP ONS DAGELIJKS LEVEN

Color Navigator – 08 februari 2019

Elke kleur wordt door onze hersenen op een andere manier geïnterpreteerd en heeft daarom een andere emotionele of psychologische impact.

Denken in termen van kleurenpsychologie

Wanneer we in termen van kleurenpsychologie redeneren, zijn wetenschap en emotie onlosmakelijk met elkaar verbonden. Kleur beïnvloedt de drie stimuli-centra van onze hersenen. Hoewel we er ons niet altijd van bewust zijn, roepen kleuren emoties op en beïnvloeden ze onze gemoedstoestand. De emotionele waarde en het effect van een bepaalde kleur kan van persoon tot persoon verschillen. We hebben allemaal favoriete en minder favoriete kleuren. We associëren kleuren met bepaalde herinneringen, symbolen, objecten of zelfs geuren en plaatsen. Dit kleurengeheugen is zeer persoonlijk, maar ook deels collectief; denk aan nationale symbolen of regionale culturele praktijken.

In 85% van alle aankoopbeslissingen is kleur de doorslaggevende factor. Het feit dat kleur bepaalde emoties kan oproepen, wordt handig toegepast om ons koopgedrag te beïnvloeden. Adverteren is ondenkbaar zonder het juiste kleurgebruik, maar ook in het ontwerp van kantoren, scholen en ziekenhuizen, winkels, bioscopen en restaurants, wordt kleur op een functionele manier gebruikt om ons gerust te stellen, alert te houden of te helpen de weg te vinden. In veel disciplines, zoals productontwikkeling, interieurdecoratie, mode, grafisch ontwerp en reclame speelt kleur een cruciale rol. De juiste kleurtoepassing kan de lancering van een nieuw product of merk maken of kraken. De onbewuste keuze voor een bepaald product wordt namelijk grotendeels bepaald door de kleur.

Hoe meer kennis we hebben over de functie en betekenis van kleur, hoe meer we ons bewust worden van hun emotionele waarde. De kunst van kleuren combineren om aangename harmonieën te creëren, kan worden geleerd. Ons kleurengeheugen speelt hierin een belangrijke rol.

Een kleurengeheugen opbouwen

Hoe uitgebreider ons kleurengeheugen, hoe rijker onze kleurervaring. Als kind leren we kleuren onderscheiden, herkennen en onthouden. Het leren zien van kleuren begint wanneer een kind bewust verschillende kleuren kan onderscheiden. Rond zijn tweede levensjaar begint het kleuren te herkennen, te onthouden en - afhankelijk van zijn taalontwikkeling - te benoemen. Door de kleuren van alledaagse voorwerpen, zoals fruit en groenten, te benoemen, leert het kind kleuren in zijn geheugen op te slaan. Eerst komen de primaire kleuren, rood, groen en blauw, aan bod, omdat deze door onze hersenen als de krachtigste worden ervaren. Daarna leert het de tussenkleuren, zoals oranje en paars. Het is belangrijk dat niet alleen het gezichtsvermogen, maar ook de andere zintuigen bij dit leerproces betrokken worden. Zo linken onze hersenen de geur van een aardbei aan zijn rode kleur, waardoor ze de geur en kleur makkelijker kunnen onthouden en oproepen.

Kleuren worden opgeslagen in ons langtermijngeheugen, het geheugen voor informatie die permanent in de hersenen wordt opgeslagen, om meer inzicht te krijgen in

het opbouwen van een kleurengeheugen. Wanneer we iets leren worden onze hersencellen actief. De vele kleine vertakkingen van de hersencellen maken dan contact met elkaar. Wetenschappers noemen dat contact tussen de cellen '*synaps*'. Wanneer we iets nieuws leren, worden de synapsen sterker. Alles wat we zien, horen, voelen en beleven, wordt opgeslagen. De volgende keer dat we hetzelfde ervaren, kunnen we het makkelijker begrijpen. Als informatie in het kortetermijngeheugen vaak genoeg herhaald (of lang genoeg bewaard) wordt, wordt deze overgedragen naar ons langetermijngeheugen. Informatie of kennis die op deze manier wordt opgeslagen, blijft zeer lang bewaard.

Ons kleurgeheugen bevat automatische en onbewuste associaties, doordat we bepaalde kleuren zien terugkomen en steeds op dezelfde manier ervaren. Zo wordt groen bijvoorbeeld met onrijpheid geassocieerd. Denk hierbij aan groene tomaten of bananen.

Kleur is overal. Als volwassenen ervaren we de aanwezigheid van kleur als vanzelfsprekendheid en zijn we er niet altijd bewust mee bezig. Wanneer we op een bepaald moment een nieuwe, specifieke kleur zien, zullen we deze niet meteen onthouden. Maar door deze kleur met zoveel mogelijk zintuigen te bekijken, bewust te ervaren, te herhalen en te onthouden, kunnen we ons kleurengeheugen gedurende ons hele leven blijven uitbreiden en ontwikkelen.

Communiceren over kleur

Ons kleurengeheugen is van toepassing wanneer we communiceren over kleur. Als we het hebben over kleur, gebruiken we afbeeldingen en associaties die zijn opgeslagen in ons kleurengeheugen. Door te verwijzen naar de kleur van universeel bekende objecten, zoals bloemen, planten en vruchten, kunnen we een kleurbeeld oproepen dat voor iedereen begrijpelijk is. Neem bijvoorbeeld aubergine, mandarijn, limoen, lavendel, klaproos of olijf. Ook bepaalde merken, producten en nationale symbolen kunnen ons doen denken aan een specifieke kleur. Denk aan Ferrari rood of Barbie roze.

De betekenis van kleur

Waarom associëren we rood met liefde, blauw met koude en groen met de natuur? De redenen hiervoor zijn soms historisch, politiek of cultureel bepaald, vaak ook gebaseerd op natuurkunde of biologie. Kleuren hebben verschillende betekenissen in verschillende culturen. In de Westerse wereld is zwart de kleur van rouw, terwijl deze functie in China door wit wordt ingevuld, in West-India door oranje. Ook op gebied van politiek hebben kleuren een speciale symboliek. 80% van alle vlaggen bevat de kleur rood, die macht, energie en leven symboliseert. De kleur van de Verenigde Naties is blauw, dewelke staat voor non-agressie, universaliteit en rust.

5. LEZEND DE TOEKOMST TEGEMOET

door Marc Broere
Viceversaonline – 18 december 2019

De Oegandese Mago Hasfa wil de leescultuur onder kinderen vergroten, door authentieke Afrikaanse verhalen te vertellen. Voor een duurzaam verdienmodel zoekt ze niet naar financiering uit het buitenland, maar sluit ze partnerschappen met bedrijven in haar thuisland. 'Je zult de wereld pas veranderen als beide partijen een belang hebben.'

Ze is schrijfster en uitgever van kinderboeken, eigenares van een succesvol bedrijf met een heldere filosofie over teambuilding en van een sociale onderneming die de leescultuur onder Oegandese kinderen wil bevorderen. De pas 28-jarige Mago Hasfa kan nu al bogen op een indrukwekkende loopbaan. ...

Toch lag het levenspad dat ze nu bewandelt allerm minst voor de hand. Hasfa groeide op in een gezin met veel problemen; haar vader was verslaafd aan drugs. Ze moest vanaf haar achtste meehelpen het gezinsinkomen bijeen te sprokkelen. Pas op haar elfde ging ze naar de basisschool.

'Op basis van mijn leeftijd', blikt ze terug, 'moest ik in de vijfde klas instromen, maar ik kon niet lezen en schrijven en wist niet eens hoe ik een pen moest vasthouden. 'De klas was ingedeeld in rijen, aflopend van de beste leerlingen vooraan tot aan de slechtste achterin. Aan het einde van het semester wist iedereen waar hij of zij stond, dan werden de prestaties openbaar gemaakt. 'Ik eindigde toen als laatste, als nummer 98 van de 98 kinderen in onze klas.'

9

Omdat ze inmiddels de beginselen van het lezen onder de knie had gekregen, begon Hasfa in de vakantie thuis boeken te lezen. Ze merkte hoe leuk ze dat vond en ook hoeveel ze ervan leerde. Na het tweede semester eindigde ze als nummer 54 van de klas. 'Toen mijn lerares zag hoe gemotiveerd ik was, vroeg ze me het echte verhaal te vertellen. Ik heb toen gezegd dat ik nooit eerder op school had gezeten, waarna ze me in de rij met de beste leerlingen zette, zodat ik me aan hen kon optrekken. Aan het eind van het derde semester eindigde ik als twintigste.

Wat volgde was een 'normale' tijd op de lagere en middelbare school en op de universiteit, waar ze een diploma in de bedrijfskunde haalde. De achterstand door haar moeilijke jeugd geeft haar nu een voorsprong als zakenvrouw en komt goed van pas. 'Het heeft me echt geholpen', zegt ze, 'om een instinct voor ondernemen te ontwikkelen. Ik heb een mentaliteit van altijd in oplossingen denken en zal nooit bij de pakken neer zitten.'

Al is het tonen van emoties niet haar sterkste kant, voegt ze eraan toe. 'Mensen vragen zich soms af of ik ze wel heb, maar natuurlijk heb ik ze. Alleen had ik vroeger nooit de kans rustig te gaan zitten en me af te vragen hoe ik me voelde. Ik moest altijd meteen denken aan de volgende uitdaging. Als iemand met een probleem naar mij toekomt, is mijn eerste reactie: wat ga je eraan doen, hoe ga je het oplossen?' Lachend: 'Als je een schouder wilt om uit te huilen of als je een luisterend oor zoekt, ben ik niet de meest geschikte persoon.'

Voor het motiveren van anderen is ze wèl geschikt. ... Samen met een Britse compagnon is Hasfa eigenaar van *Exquisite Events*. De term *exquisite* zegt het al en kent volgens het woordenboek Oxford Engels twee betekenissen: *extremely beautiful* en *intensively felt*. Het bedrijf richt zich in Oeganda op teambuilding voor met name grote bedrijven, variërend van de Barclays tot Uganda Breweries. ...

Naast *Exquisite Events* heeft Hasfa ook een sociale onderneming: *Smart Toto*, waarmee ze de leescultuur onder kinderen wil vergroten door het vertellen van authentieke Afrikaanse verhalen. '*Books are toys, too*' is het motto, waarin haar eigen achtergrond weerschijnt. 'Ik begon met een grote leerachterstand op school,' zegt ze, 'maar die heb ik ingelopen doordat ik verslingerd raakte aan lezen.'

In 2016 nam ze de proef op de som door onder pseudoniem een eerste kinderboek te schrijven: *Amani, de Boda-Boda Rider*, in samenwerking met een illustrator. Het is het verhaal over een jong meisje dat ervan droomt bestuurder van een *bodaboda* te worden, van een motortaxi. Bij de presentatie van het boek op een festival voor bodaboda-bestuurders, zag ze de kracht van het concept. 'De kinderen openden er vol verwachting het boek en lazen opeens over hun vader. Soms wordt er neergekeken op dit beroep, maar ons boek straalde uit hoe geweldig het is een bodaboda te besturen. Het plezier van de kinderen bij het omslaan van de pagina's was prachtig om te zien.' 'Vooral het deel waarin Amani een olifant op haar bodaboda vervoert, leidde tot een levendig gesprek.' "Dat kan helemaal niet" riepen ze. "Zoiets kan alleen Superman, maar Superman is geen Oegandees." 'Toen dacht ik : kennelijk zit het al op jonge leeftijd in de gedachtegang dat Oegandezen geen grootse dingen kunnen doen, dat dàt alleen is voorbehouden aan mensen van elders. Met boeken kun je die manier van denken veranderen; met boeken kun je kinderen ook groots laten dromen over personages uit hun eigen land.'

10

Ze schreef drie kinderboeken, maar merkte dat boeken voor veel Oegandese gezinnen te duur zijn en zo kwam ze op een ander idee: het opzetten van bibliotheken in gemeenschappen. Ze liet een bijzondere boekenkast ontwerpen in de vorm van het woord '*read*', in kapitalen. ... Toen Hasfa zag dat kinderen selfies begonnen te maken in de bibliotheek en ze via sociale media verspreidden, wist ze dat het concept werkte.

Inmiddels heeft *Smart Toto* zeven bibliotheken opgezet in Oeganda en verkoopt Hasfa het concept van ingerichte 'boekenhoeken' aan families, supermarkten en ziekenhuizen. Regelmatig bezoekt ze de bibliotheken om training te geven aan ouders over het belang van lezen. 'Zij voeden hun kinderen op met de kennis die ze hebben. Als je ze meer kennis geeft, kunnen ze nog betere opvoeders zijn. We zeggen dat boeken speelgoed zijn, dat je het kunt vergelijken met een pop of autootjes.' ...